

Proefles Breingeheimen Leven in Nederland, Burgerschap MBO

Studenten in het MBO moeten voldoen aan de kwalificatie-eisen Burgerschap. **Leven in Nederland, Burgerschap MBO** is een lesmethode burgerschap met een praktische insteek. Met de lessen voldoen studenten niet alleen aan hun verplichtingen, maar kunnen ze ook meteen gebruik maken van handige tips. In deze proefles kunnen ze bijvoorbeeld zorgverzekeringen vergelijken.

De lesmethode bestaat uit een handleiding met praktische lesvoorstellen en antwoordmodellen voor docenten en werkboeken voor studenten. Het materiaal is ook beschikbaar in de interactieve omgeving van Breingeheimen Digitaal!

Lesvoorstellen, filmjes en antwoordmodellen

In de handleiding staan praktische lesvoorstellen. De lesvoorstellen zijn onderverdeeld in blokjes, zodat alleen werken, in groepjes werken en klassikale momenten elkaar afwisselen. In de lesvoorstellen zijn ook suggesties verwerkt voor online filmjes die u bij de lesonderdelen kunt gebruiken. Na deze inleiding ziet u eerst de lessuggestie uit de handleiding. Die kunt u zelf gebruiken. Daarna ziet u de les uit het werkboek, die u aan uw studenten kunt geven.

Modern werkboek

Het werkboek bevat veel informatie. Studenten kunnen het als naslagwerk gebruiken. De informatie in het boek is opgedeeld in blokjes. Dat maakt het voor studenten makkelijker en aantrekkelijker om te lezen. We hebben gebruik gemaakt van QR-codes en verkorte url's (mbogo.nl/zorgverzekering bijvoorbeeld). Studenten kunnen die op hun telefoon of computer gebruiken om meer informatie te vinden en er opdrachten over te maken.

Doelen

Studenten voldoen aan hun inspanningsverplichting door goed mee te doen in de lessen en na iedere les na te gaan of zij voldoen aan de doelen bij die les. We hebben ervoor gekozen dat laagdrempelig te doen. Studenten geven bij ieder doel aan waar in het boek ze de informatie die hoort bij het doel, terug kunnen vinden. Daarnaast kunnen ze vaak handige websites noteren die ze gebruikt hebben in de les of tegengekomen zijn bij het maken van een opdracht. U kunt er ook voor kiezen toch toetsen te geven.

Meer weten, een gratis docentenexemplaar of demo-account aanvragen?

Meer informatie over al onze materialen vindt u op www.breingeheimen.nl Op de website kunt u ook een gratis docentenexemplaar van één van onze werkboeken aanvragen of een gratis demo-account. Heeft u interesse in meerdere boeken of heeft u vragen? Neemt u dan gerust contact met ons op via:

info@breingeheimen.nl

T (036) 2002139

Hierna ziet u pagina's uit de handleiding.
U kunt die gebruiken tijdens de les.

Omgaan met geld

De les **Omgaan met geld** maakt deel uit van de Economische dimensie van burgerschap, onderdeel consumeren. De doelen bij deze les zijn:

- **Weten wat je kunt besteden door budgetteren**
- **Op de hoogte zijn hoe schulden kunnen ontstaan en manieren kennen om schulden te voorkomen**

Lesvoorstel

1

Bekijk met de studenten online een filmpje over hoe jongeren in de schulden kunnen komen: www.mbogo.nl/video-schulden

Het ontstaan van schulden (1:46 min.)

Geef de studenten daarna opdracht **de inleidende tekst** te lezen en de informatieblokjes **Wat vind jij belangrijk?** en **Budgetteren**.

De studenten maken **opdracht 1 t/m 6**.

Bespreek de antwoorden in de klas.

1. Deze vraag heeft geen vast antwoord. Studenten kunnen verschillende redenen hebben om te kiezen om nu € 10,- te krijgen of volgende week € 50,-.
2. Redenen om nu € 10,- te krijgen in plaats van volgende week € 50,- kunnen bijvoorbeeld zijn dat nu € 10,- krijgen zekerder voelt dan volgende week mogelijk € 50,-. Maar ook al vertrouw je het aanbod, dan kan het zijn dat je kiest voor € 10,- nu, omdat je het geld nu goed kunt gebruiken en je misschien niet kunt wachten op meer.
3. Als je zorgt dat je budgetteert, je inkomsten en uitgaven op een rijtje hebt, dan kun je waarschijnlijk wel wachten op een extraatje.
4. Budgetteren lijkt veel op plannen. Je kijkt hoeveel geld je krijgt en wanneer. Maar ook welke kosten je hebt en wanneer je die moet betalen. Je plant dus of en hoeveel geld je over hebt.
5. Geef je meer geld uit dan je krijgt en heb je geen spaargeld, dan kom je in de schulden.
6. Nadeel van het hebben van schulden is onder andere dat mensen zich er veel zorgen over maken. Niet zo gek, want heb je schulden, dan komen er vaak extra kosten bij waardoor het nog langer duurt voor je er af bent. Je loopt ook kans op beslag op bijvoorbeeld je loon, eventueel geld op je bankrekening en spullen. Heb je schulden, dan heb je meestal weinig geld over waar je nog dingen mee kunt doen die je graag zou willen.

Vertel de studenten dat ze **opdracht 7 t/m 17** gaan maken. Ze doen dat in groepjes van twee of drie. Samen lezen ze de informatie over de financiële situatie van Gijs (infoblok). Ze gebruiken die informatie bij het maken van de opdrachten.

Merkt u dat uw studenten deze opdrachten lastig vinden, dan kunt u ervoor kiezen om na iedere vraag de antwoorden alvast in de klas te bespreken.

7. In het lijstje hieronder ziet u in het lichtste grijs de antwoorden. Op de donkerdere grijze tekst let u nog niet.

Inkomsten		Uitgaven	
Inkomsten bijbaan	€ 184,-	Lesgeld	€ 128,-
Studiefinanciering DUO	€ 422,-	Kostgeld	€ 150,-
Zorgtoeslag	€ 94,-	Telefoon	€ 50,-
		Fitness	€ 60,-
		Zorgverzekering	€ 112,-
		Spelcomputer	€ 40,-
Totaal inkomsten	€ 700,-	Totaal uitgaven	€ 500,- 540,-

8. De totale inkomsten van Gijs zijn € 700,- per maand. In totaal geeft hij € 500,- uit per maand. Er blijft dan per maand € 200,- over.

Oplettende studenten zullen misschien zien dat Gijs niet het hele jaar door lesgeld hoeft te betalen. In de drie maanden waarin dat niet hoeft, houdt hij € 128,- per maand meer over.

9. In het lijstje van uitgaven mist Gijs bijvoorbeeld nog kleding, maar waarschijnlijk ook uitgaan, vervoer, schoolboeken en misschien ook eten en drinken als zijn moeder daar niet altijd voor zorgt.

10. In de meeste maanden houdt Gijs € 200,- per maand over. Voor de spelcomputer van € 400,- moet hij dan twee maanden sparen en kan hij niets uitgeven aan andere dingen.

11. Geld lenen kost geld. Dat betekent dat je rente moet betalen over geld dat je leent. Je betaalt dus niet hetzelfde bedrag terug dat je leent, maar meer.

12. Gijs betaalt 11 keer € 40,- aan rente en aflossing. In totaal is dat € 440,-. Hij leende € 400,-. Aan rente betaalt hij dus € 40,-.

13. In het lijstje hierboven staat de afbetaling van de spelcomputer in het rood. Gijs heeft met de afbetaling van de spelcomputer erbij nog € 160,- per maand te besteden (€ 700,- inkomsten - € 540,- uitgaven), dat is zijn budget.

14. Deze vraag heeft geen vast antwoord. Studenten kunnen van mening verschillen of de aankoop van de jas van € 299,- past bij het budget van Gijs. Ontstaat er discussie? Laat studenten met verschillende meningen aan het woord. Objectief is € 299,- veel bij een budget van € 160,- per maand. Gijs zou er bijna twee maanden al zijn geld voor moeten sparen. U kunt dit zelf toevoegen als studenten er niet mee komen.
15. Deze vraag heeft geen vast antwoord. Studenten kunnen van mening verschillen. Een redenatie kan zijn dat als Gijs spaarde voor de jas, hij die blijkbaar kan betalen. De kans dat hij dan door zijn aankoop in de problemen raakt is klein.
16. Een creditcard zou Gijs kunnen helpen om zijn betaalprobleem een maand te verschuiven, maar is geen oplossing.
17. Het advies aan Gijs kan zijn:
- Maak een overzicht van je inkomsten, uitgaven en schulden en bespaar waar je kunt.
 - Neem contact op met schuldeisers, probeer een betalingsregeling af te spreken en kom die na.
 - Lukt het je niet om het zelf te regelen? Vraag via je gemeente hulp aan een budgetbeheerder of schuldhulpverlening.

De situatie van Gijs is nog goed op te lossen als hij nu actie onderneemt. Doet hij niets of wacht hij te lang, dan kunnen de problemen erger worden.

3

Met hun groepje lezen de studenten de informatieblokken **Bezuinigen** en **Buffer** op **blz. 49** van het werkboek. Daarna maken ze **opdracht 18** op **blz. 50** van het werkboek.

Bespreek de opdracht.

18. Gijs kan bezuinigen, zijn schulden aflossen en een buffer opbouwen (spaargeld apart zetten bijvoorbeeld). Hij komt dan minder snel weer in de problemen. Ook als hij onverwachte uitgaven moet doen.

4

De studenten lezen individueel het informatieblok **Zorgverzekering** en maken **opdracht 19**. Ze zoeken op internet een aantal vergelijkingsites voor zorgverzekeringen. De sites die zij het beste vinden schrijven ze op bij opdracht 19.

Bespreek de opdracht in de klas. Welke vergelijkingsites vinden de studenten het handigst? Vertel dat de zorgverzekering een voorbeeld is van de uitgaven waar Gijs op zou kunnen besparen. Maar misschien kan dat ook op fitness en zijn telefoonabonnement. Goed vergelijken helpt!

Samenvatting

Stel de volgende vragen om de belangrijkste onderwerpen van de les samen te vatten:

1. Hoe weet je wat je kunt besteden?
(Door een overzicht te maken van je inkomsten en uitgaven (budgetteren) weet je wat je kunt besteden.)
2. Hoe kun je in de schulden raken? Geef een voorbeeld.
(Bijvoorbeeld door te veel uit te geven of door te vergeten dat je dingen moet betalen.)
3. Hoe kun je proberen schulden te voorkomen? Geef een voorbeeld.
(Bijvoorbeeld door te bezuinigen en een buffer op te bouwen.)

Doelen

Werkt u met de doelenpagina's bij de lessen Burgerschap? Vertel de studenten dat zij hun doelenpagina invullen.

Bij **Informatie kan ik teruglezen** vullen ze de pagina's uit hun werkboek in waar ze de informatie kunnen vinden.

Nuttige websites zijn bijvoorbeeld:

Doel:	Website:
Op de hoogte zijn hoe schulden kunnen ontstaan en manieren kennen om schulden te voorkomen	www.consumentenbond.nl www.independ.nl www.pricewise.nl

Bespreek de opdracht.

Vertel de studenten dat u vindt dat ze goed mee hebben gedaan tijdens deze les. Of, als dat niet het geval is, bespreekt u dat na de les dan zo snel mogelijk individueel met de studenten om wie het gaat. Directe feedback heeft een gunstiger effect.

Hierna ziet u de pagina's uit het werkboek.
U kunt ze uitprinten voor uw studenten.

Omgaan met geld

Natuurlijk weet je al veel van omgaan met geld. Vooruit kijken, goed nadenken en plannen zijn vaardigheden waar je meestal beter in wordt tussen 16 en 21 jaar. Deze vaardigheden heb je ook nodig voor het omgaan met geld. Hoe ga jij om met je geld? Kom je goed rond? Of leef je aan het eind van de maand van pindakaas? In deze les kom je meer te weten over omgaan met geld en help je Gijs met zijn financiële situatie.

Wat vind jij belangrijk?

Als het om geld gaat, is er één belangrijke regel waar je rekening mee moet houden: Je kunt je geld maar één keer uitgeven. Daarom moet je keuzes maken. Ga je bijvoorbeeld naar dat popconcert, dan kun je misschien dat nieuwe shirt niet kopen. Waar je wel of niet voor kiest, heeft te maken met wat jij belangrijk en minder belangrijk vindt.

Budgetteren

Budgetteren betekent je inkomsten en uitgaven op een rijtje zetten. Je schrijft op hoeveel geld je krijgt en welke dingen je daarvan moet betalen. Je kijkt ook wanneer je geld krijgt en wanneer je moet betalen. Je weet dan of en wanneer je geld over hebt waarmee je kunt doen wat jij wilt.

Jij en geld

1. Je mag kiezen: nu € 10,- krijgen of € 50,- over vijf dagen. Wat kies je? En waarom?

2. Welke redenen kun je bedenken om ervoor te kiezen om nu € 10,- te krijgen.

3. Stel dat je voor € 10,- kiest omdat je het geld nu nodig hebt. Door een paar dagen te wachten had je meer kunnen krijgen. Hoe kun je ervoor zorgen dat je een volgende keer wel kunt wachten?

4. Lijkt budgetteren op plannen? Waarom wel of niet?

5. Wat gebeurt er als je meer geld uitgeeft dan je krijgt?

6. Noem een aantal nadelen van het hebben van schulden.

Gijs

Gijs is 18 jaar. Hij woont bij zijn moeder. Hij moet € 150,- kostgeld per maand betalen.

Hij studeert op het MBO en heeft een bijbaan. Hij verdient daar € 184,- per maand mee.

Gijs betaalt zijn lesgeld in 9 termijnen van € 128,- per maand.

Van DUO krijgt hij een studiefinanciering van € 422,- per maand.

Gijs heeft een smartphone, zijn abonnement met toestel kost € 50,- per maand.

Verder moet hij zelf nog fitness betalen. Dat kost hem € 60,- per maand.

De premie voor zijn zorgverzekering van € 112,- betaalt Gijs zelf, maar gelukkig krijgt hij wel € 94,- zorgtoeslag per maand.

7. Maak de lijstjes hieronder af. Vul de ontbrekende inkomsten en uitgaven van Gijs in.

Inkomsten		Uitgaven	
	€ 184,-	Lesgeld	€
Studiefinanciering DUO	€		€ 150,-
Zorgtoeslag	€		€ 50,-
		Fitness	€
		Zorgverzekering	€
Totaal inkomsten	€	Totaal uitgaven	€

8. Hoeveel geld houdt Gijs per maand over?

9. Wat voor uitgaven mis je nog in het lijstje van Gijs? Bedenk er tenminste twee en schrijf ze hier op.

10. Gijs heeft tot nu toe niets gespaard. Hij heeft een nieuwe spelcomputer gezien van € 400,- Die wil hij zo snel mogelijk kopen. Hoeveel maanden moet hij sparen?

11. Het duurt Gijs te lang. Hij denkt erover om de spelcomputer op afbetaling te kopen. Dan krijgt hij die meteen en hoeft hij pas later te betalen. Zijn moeder zei wel tegen hem: '**Geld lenen kost geld!**' Wat denk je dat ze bedoelt?

12. Gijs zit ergens mee. Hij heeft toch die spelcomputer besteld. Nu is hij een paar maanden verder. Per maand betaalt hij € 40,- aan rente en aflossing. Hij moet dat 11 maanden doen. Hoeveel rente betaalt hij in totaal?

13. Gijs heeft de eerste twee termijnen betaald. Per maand heeft hij nu € 40,- minder te besteden. Schrijf het op in de lijst van de uitgaven van Gijs op de vorige bladzijde. Wat is zijn nieuwe budget?

14. Gijs was vergeten dat hij nog een nieuwe winterjas moest kopen. Hij heeft een hele mooie gezien van een bekend merk, die kostte € 299,-. Maar die hoefde niet meteen betaald te worden. Pas over drie maanden. Gijs kocht hem.

Wat vind je ervan dat Gijs de jas kocht? Past de uitgave bij het budget van Gijs?
Waarom wel of niet?

15. Stel dat Gijs had gespaard voor de jas. Hoe zou je het dan vinden dat hij die kocht?

16. Gijs moet deze maand € 299,- betalen voor de jas. Hij hield alleen geen geld over de afgelopen maanden. En hij kreeg ook nog een boete van € 50,- van het CJIB binnen die hij deze maand moet betalen, anders wordt die verhoogd naar € 75,-.

Gijs ziet een advertentie voor een creditcard. Hij kan dan meteen geld gebruiken en hoeft dat pas een maand later te betalen. Is dat een goed idee voor Gijs?

17. De aanvraag van Gijs werd afgewezen, omdat hij te weinig inkomen heeft. Gijs krijgt een herinnering om boekengeld voor zijn opleiding te betalen. Dat was hij vergeten. Of hij € 200,- wil overmaken binnen 14 dagen, anders komt er € 15,- aan kosten bij en dreigt een incassoprocedure.

Gijs voelt zich rot. Hij moet in totaal € 549,- betalen voor de jas, het CJIB en de boeken. Wat kan hij doen om zijn geldproblemen op te lossen?

Lees de tips van het Juridisch Loket door de QR-code hiernaast te scannen en geef jouw advies aan Gijs.

[mbogo.nl/
schulden](https://mbogo.nl/schulden)

Buffer

Een buffer is een reserve. Geld dat je apart houdt om te gebruiken als je hogere kosten hebt dan verwacht. Het is slim om een buffer te hebben. Je kunt daarvoor sparen. Woon je zelfstandig? Gebruik dan eens de bufferberekenaar van het Nibud.

[mbogo.nl/
buffer](https://mbogo.nl/buffer)

Bezuinigen

Meer geld overhouden kun je doen door meer inkomsten te krijgen, maar ook door te bezuinigen op je kosten.

Zijn er uitgaven die je doet die je niet hoeft te doen of die lager kunnen? Bijvoorbeeld een abonnement afzeggen op een blad dat je vaak in de papierbak gooit zonder dat je het hebt gelezen.

18. Hoe kan Gijs voorkomen dat hij opnieuw in de problemen komt?

Zorgverzekering

Een zorgverzekering is verplicht. Vanaf 18 jaar betaal je die in principe zelf. De kosten van een zorgverzekering kunnen verschillen. Door ze te vergelijken kun je soms flink besparen!

Hoe duur de verzekering is ligt bijvoorbeeld aan het soort verzekering dat je neemt en aan de hoogte van je eigen bijdrage. Kies je een naturapolis, dan kun je niet zelf kiezen waar je behandeld wilt worden (tenzij je de behandeling zelf wilt betalen). Met een restitutiepolis kun je wel zelf kiezen. Meer informatie over zorgverzekeringen kun je vinden door de QR-code hiernaast te scannen.

Je kunt ieder jaar van half november tot 1 januari overstappen naar een andere verzekeraar.

[mbogo.nl/
zorgverzekering](https://mbogo.nl/zorgverzekering)

19. Zoek op internet een aantal vergelijkingsites voor zorgverzekeringen. Schrijf de site of sites die jij het beste vindt hier op.

Tips voor omgaan met geld

In de zinnen hieronder ontbreken woorden. Zoek de woorden uit het lijstje onderaan de bladzijde en schrijf ze in de hokjes achter de zinnen. In de gekleurde balk lees je de oplossing.

1. Zorg dat je inzicht hebt in je ... en uitgaven.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Kijk regelmatig ... je bankrekening.

--	--	--	--

3. Houd een ... bij. Dat kan ook online.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. ... je rekeningen.

--	--	--	--	--	--	--	--

5. Spaar voor een ...

--	--	--	--	--	--

6. Betaal je rekeningen op tijd, dat ... extra kosten.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Leen geen geld als het niet nodig is: Geld lenen ... geld,
want je moet ... betalen!

--	--	--	--	--	--	--

kasboek

rente

bewaar

kost

buffer

op

bespaart

inkomsten

Doelen bij les Omgaan met geld

Economische dimensie

Weten wat je kunt besteden door budgetteren

Ik weet hoe ik kan budgetteren

Ja

Nee

Informatie kan ik teruglezen op de volgende bladzijden in dit boek:

Burgerschap

Op de hoogte zijn hoe schulden kunnen ontstaan en manieren kennen om schulden te voorkomen

Ik weet hoe schulden kunnen ontstaan

Ja

Nee

Ik ken manieren om schulden te voorkomen

Ja

Nee

Informatie kan ik teruglezen op de volgende bladzijden in dit boek:

Nuttige websites die ik kan gebruiken: